

УДК (930.253:81'25)(477)

Л. В. СКРИПКА*

**ВИСТАВКА, ПРИСВЯЧЕНА 90-РІЧЧЮ
МИКОЛИ ЛУКАША**

Подано архівні документи, які розкривають багатогранну творчу спадщину видатного українського перекладача, лексикографа і поета Миколи Лукаша.

Ключові слова: Микола Лукаш; Спілка письменників України; друковані видання.

Творчість визначного українського перекладача, лексикографа, поета Миколи Олексійовича Лукаша (1919–1988) – яскраве і незвичайне явище в історії української культури ХХ ст.

Документально-книжкова виставка в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України, присвячена 90-річчю від дня народження геніального перекладача, мовою архівних документів, друкованих видань відтворює шлях буття Майстра, презентує його багатогранну творчу спадщину, визначає місце і роль М. Лукаша в суспільно-політичному, культурному процесах в Україні 50–80-х рр.

На виставці експонуються архівні документи і друковані джерела до біографії М. Лукаша.

Зацікавлення шанувальників творчості перекладача викличуть сторінки особової справи члена Спілки письменників України (автобіографія, ф. 590, оп. 5, од. зб. 561, арк. 4, 4 зв.), світлини М. Лукаша в дитинстві і юності (ЦДАМЛМ України, ф. 888, оп. 1, од. зб. 4, арк. 1, Крелевецький краєзнавчий музей), спогади друзів дитинства, однокласників (з особистого архіву літературознавця Л. Череватенка).

Про студентські роки М. Лукаша, що припали на нелегкі 1930-і рр. і післявоєнні 1940-і рр., розповідають матеріали документи відомчих архівів: Харківського національного університету ім. В. Каразіна та Харківського національного аграрного університету ім. В. Докучаєва. Серед них – витяг із залікової відомості студента Харківського педагогічного інституту іноземних мов М. Лукаша, диплом про закінчення вузу (1947 р., Р. 1148, оп. 1, од. зб. 74, арк. 6, 7, 7 зв.), заява майбутнього

* Скрипка Леонід Вікторович – директор Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України.

Автобіографія.

4

Я, Лукаш Микола Олексійович, народився 19го грудня 1919 р. в м. Кролевіц Сумської обл. в робітничій родині (батько - різно-робочий, мати - ткачиха). Середню освіту здістав у Кролевіц (1927-1937 рр.), потім ужився на історичному факультеті Київського Державного Університету (1937-1941 рр.), при чому після закінчення другого курсу брав річну відпустку і протягом 1939/40 учебного року викладав українську та німецьку мови в Копачівській середній школі (Обухівський р-н Київської обл.). У серпні 1941 р., перебуваючи на канікулах у м. Кролевіц, був поранений у ногу під час нальоту ворожої авіації, внаслідок чого не зміг евакуюватися і залишався на окупованій території. Після визволення м. Кролевіц восени 1943 р. був мобілізований до лав Радянської Армії, де прослужив до листопада 1945 р. Демобілізувавшись, вступив на факультет французької мови Харківського Педагогічного Ін-ту Іноземних Мов, після закінчення якого викладав французьку, німецьку та англійську мови в різних вузах м. Харкова (спочатку в групі в Пред. Інституті, згодом у Сільськогосподарському Інституті і Харківському Державному Університеті). З 1953 р. залишив педагогічну роботу і працюю майже ви-

Автобіографія М. Лукаша

ЦДАМЛМ України, ф. 590, оп. 5, од. зб. 561, арк. 4

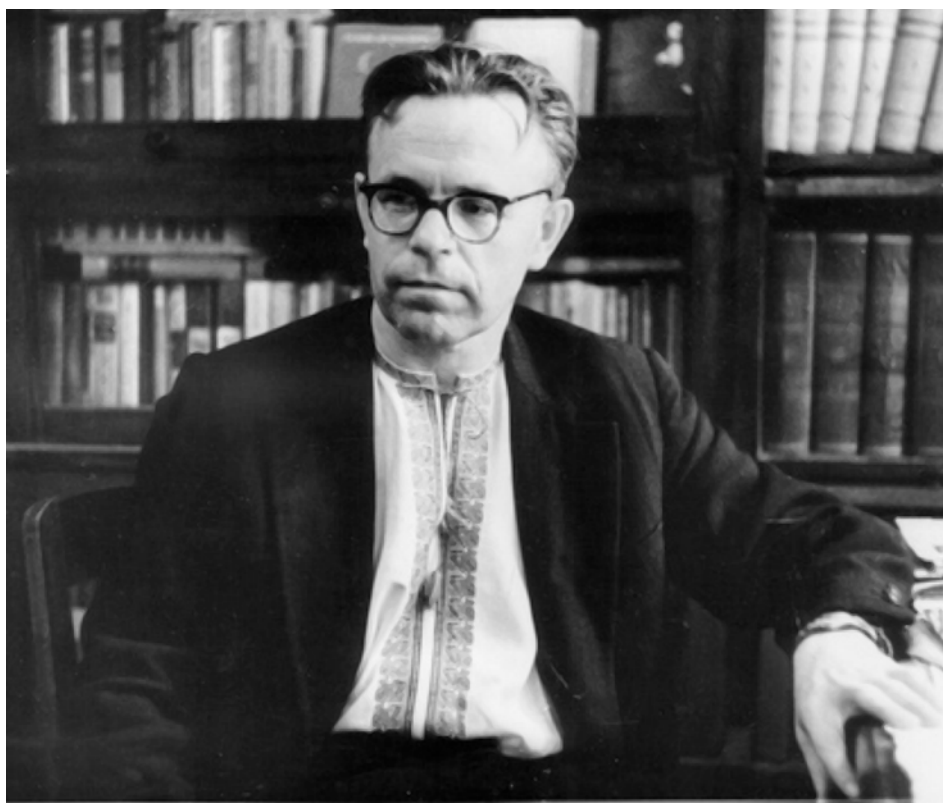
Ключно над художнім перекладом,
справа, щоб з цікавішою віддачею (перші
спроби перекладали перекладач з перекладач
на певне відношення ще до 1933 р., коли
я була в 5-й класі). Крім того, резул-
тат для видавництва художні переклад
та лексикографічні праці.

12 березня 1956 р.

М. Лукаш

М. Лукаш серед співробітників журналу "Всесвіт". кінець 1950-х рр.
(з особистого архіву Л. Череватенка)

М. Лукаш. 1950-ті рр.
(з фондів Літературно-меморіального музею Г. Кочура,
м. Ірпінь Київської обл.)

ПРЕЗИДІЇ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ.

Доповідна записка. 129

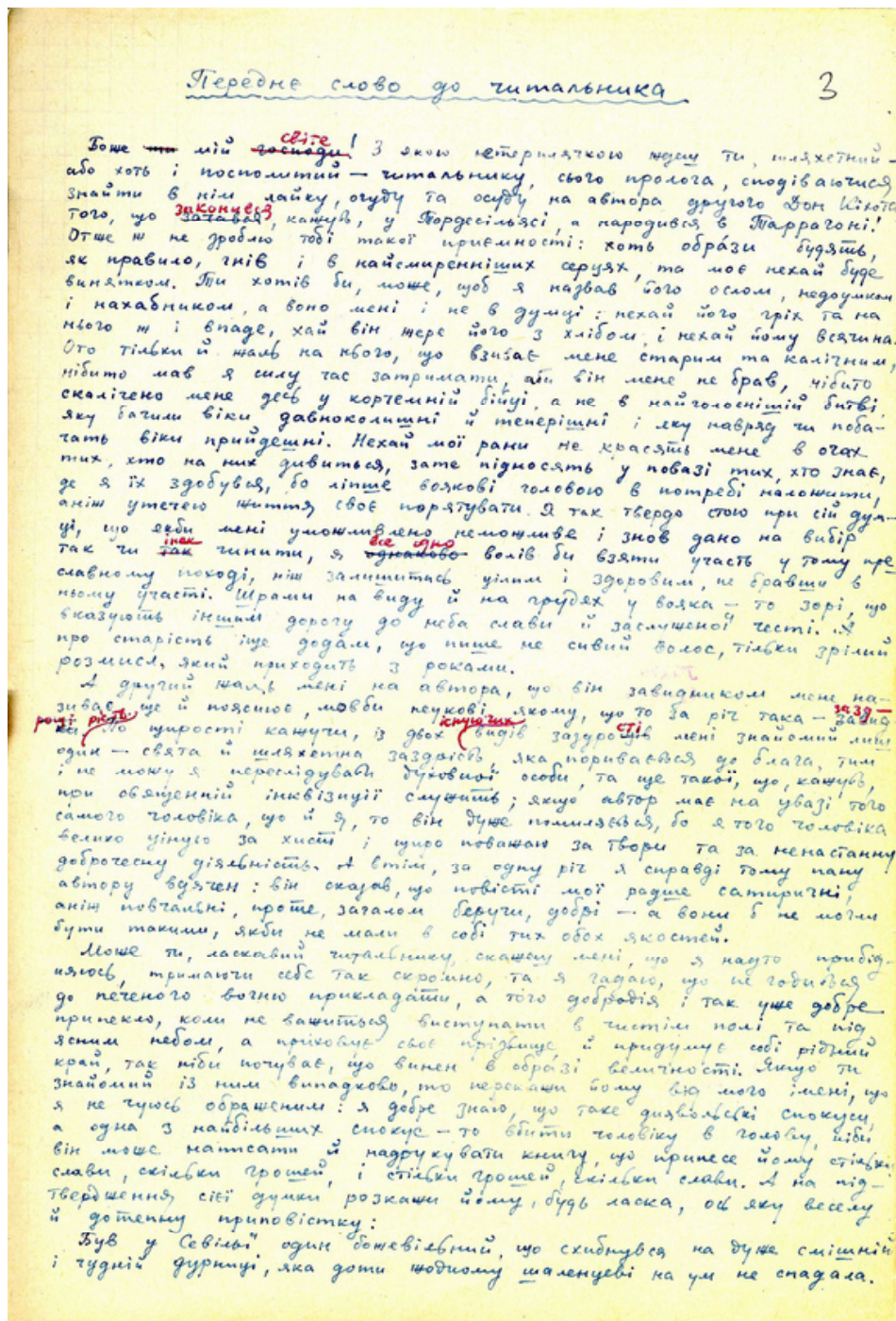
Протягом 16-26.III.68 я перебував у Будапешті, в порядку обміну відвіданнями між журналами "Всесвіт" і "Надвіліг". Протягом цього часу я мав кілька зустрічей, крім інших, в Спілці угорських письменників, у видавництва іноземної літератури "Європа" й ін. Де про що хочу повідомити Президію СПУ.

1. У листопаді ц.р. в Будапешті відбудеться міжнародна конференція перекладачів угорської літератури на мови народів світу. Від СРСР намічено запросити делегацію в складі 3 чол. Угорські товариші попросили, щоб до неї було від України включено двох товаришів - М. Лукаша й Шкробинця/Ужгорода/. Думаю, що вдвоє делегатів з України, яка є і сусідом Угорщини і має, здається, єдина перекладачів безпосередньо з угорської мови - це досить справедливе представництво. Але слід простежити, щоб ці товариші або хто інший замість них - таки були включені до складу делегації. Можна б іще запропонувати третього перекладача - М. Первомайського, якщо тяжкі родинні обставини/тяжка хвороба дружини/йому дозволять виїхати з Києва.

2. Крім виїзду делегації на нараду, угорські товариші планують запросити до Угорщини і окремих письменників/згідно підписаним нещодавно планом наших літературних зв'язків/. Очевидно, варт звернутися до Інземної комісії СМІ СРСР, щоб вони включили туди й когось із наших літераторів/наприклад, тих, для кого органічна угорська тема - з Ужгорода й Києва/.

3. В розмові в журналі "Надвіліг" з'ясувалося така подробиця згаданого вище Договору про співробітництво між нашими Союзми письменників: угорці мають право перекладати лише ті твори радянських письменників в 12 рад. республік/за винятком, чомусь, республік прибалтійських/, на які дасть згоду СМІ СРСР. Очеврто кажучи, я не зрозумів до кінця, в чому справа, коли в угоду вставили такий, по-моєму, безпрецедентний в історії світової перекладної справи пункт. Але якщо в ньому є якась рація/угорські товариші сказали, що вони уперто наполягали на відміні цього пункту, але радянська делегація іще упертіше наполягала на його збереженні і нас-

Доповідна записка редактора журналу "Всесвіт" О. Полторацького. Маш., 1968 р.
ЦДАМЛМ України, ф. 592, оп. 1, од. зб. 238, арк. 179

М. Лукаш. Автограф перекладу роману
М. Сервантеса "Дон Кіхот", 1939–1966 рр.
ЦДАМЛМ України, ф. 888, оп. 1, од. зб. 2, арк. 3

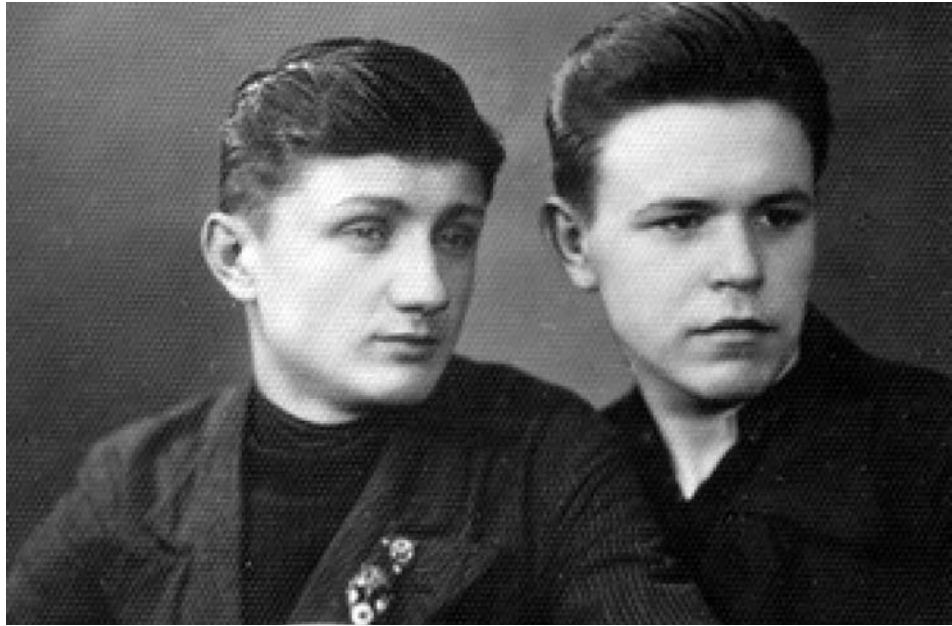
М. Лукаш з учнями середньої школи м. Кролевець, 1933–1934 рр.
ЦДАМЛМ України, ф. 888, оп. 1, од. зб. 4, арк. 1

перекладача про прийняття на роботу викладачем іноземних мов до Харківського сільськогосподарського інституту (1949 р., там само, арк. 2).

Період високого злету Майстра розкривають перед нами сторінки спогадів його сучасників (з особистого архіву Л. Череватенка), матеріали про роботу перекладача в редакції відновленого журналу іноземної літератури “Всесвіт” (1950–1960-і рр., ЦДАМЛМ України. Ф. 806, оп. 1, од. зб. 1, арк. 12; Ф. 592, оп. 1, од. зб. 238, арк. 66–68, 179–180), епістолярна спадщина Г. Кочура зі згадками про М. Лукаша, світлини з фондів Літературно-меморіального музею Г. Кочура в м. Ірпені на Київщині тощо.

1973-й – рік виключення М. Лукаша зі Спілки письменників України через захист засудженого літературознавця І. Дзюби і подальше вимушене мовчання до кінця 1970-х рр. знайшли своє відображення в експонованих документах цього періоду: протоколи засідань Київської організації СПУ з обговоренням персональної справи М. Лукаша та виключення його “за антигромадську діяльність та негідну поведінку з письменницьких лав” (ЦДАМЛМ України. Ф. 1098, оп. 1, од. зб. 81, арк. 16–21; од. зб. 80, арк. 1–4).

На виставці представлено друковані видання перекладів М. Лукаша різних років, починаючи від поеми Гете “Фауст” (1955), Дж. Боккаччо “Декамерон” (1964), збірок лірики Ф. Шіллера (1967), П. Верлена (1968), Г. Лорки (1969), закінчуючи романом М. де Сервантеса “Дон Кіхот” (1995).

М. Лукаш і М. Сереженко. 1930-ті рр.
(з фондів Літературно-меморіального музею Г. Кочура,
м. Ірпінь Київської обл.)

Експонуються автографи перекладу М. Лукашу роману М. де Сервантеса “Дон Кіхот” (1939, 1966), його знаменитих “Шпигачок” (1950–1980-ті).

Серед друкованих видань останнього часу – книги “Фразеологія перекладів М. Лукаша. Словник-довідник” (2002), “Микола Лукаш. Біобібліографічний покажчик” (2003), низка публікацій з літературознавства та перекладознавства в журналі “Всесвіт”. Експонуватиметься книга спогадів “Наш Лукаш” (т. 1, 2009).

Виставка засвідчує нетлінну мистецьку цінність творчої спадщини М. Лукаша, як визначного представника української школи художнього перекладу.

Представлены архивные документы, которые раскрывают многогранное творческое наследие выдающегося украинского переводчика, лексикографа и поэта Николая Лукаша.

Ключевые слова: Николай Лукаш; Союз писателей Украины; печатные издания.

Introduced the archival documents which highlights the multifaceted creativity legacy of the famous Ukrainian translator, lexicographer and poet Mykola Lukash.

Keywords: Mykola Lukash; the Union of writers of Ukraine; publications.